

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของการศึกษา

ประเทศอินโดนีเซียตั้งอยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก นับเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนที่มีพื้นที่ใหญ่ที่สุด และมีประชากรมากที่สุด (ตารางที่ 1.1) จึงเป็นตลาดการค้าที่สำคัญ เมื่อพิจารณาจากสถิติการค้าระหว่างประเทศของไทยจะเห็นได้ว่าอินโดนีเซียเป็นคู่ค้าที่สำคัญของประเทศไทย กล่าวคือ เป็นคู่ค้าที่อยู่ 10 อันดับแรกของไทยมาโดยตลอด (รูปที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 ข้อมูลสถิติทั่วไปของกลุ่มประเทศอาเซียน

ลำดับ	ประเทศ	ประชากร (คน) ¹	พื้นที่ (ตารางกิโลเมตร) ²	ผลิตภัณฑ์มวลรวม (พันล้าน US\$) ³
1	อินโดนีเซีย	255,993,674	1,811,569	888.6
2	ฟิลิปปินส์	100,998,376	298,170	692.2
3	เวียดนาม	94,348,835	310,070	510.7
4	ไทย	67,976,405	510,890	985.5
5	เมียนมาร์	56,320,203	653,508	62.8
6	มาเลเซีย	30,513,844	328,657	746.1
7	กัมพูชา	15,708,756	176,515	49.96
8	ลาว	6,911,544	230,800	34.4
9	สิงคโปร์	5,674,472	687	445.2
10	บรูไน	429,646	5,265	30.21
รวม		634,875,755	4,326,131	4,446

หมายเหตุ: 1) ข้อมูลประชากรประมาณการ ณ กรกฎาคม พ.ศ. 2558

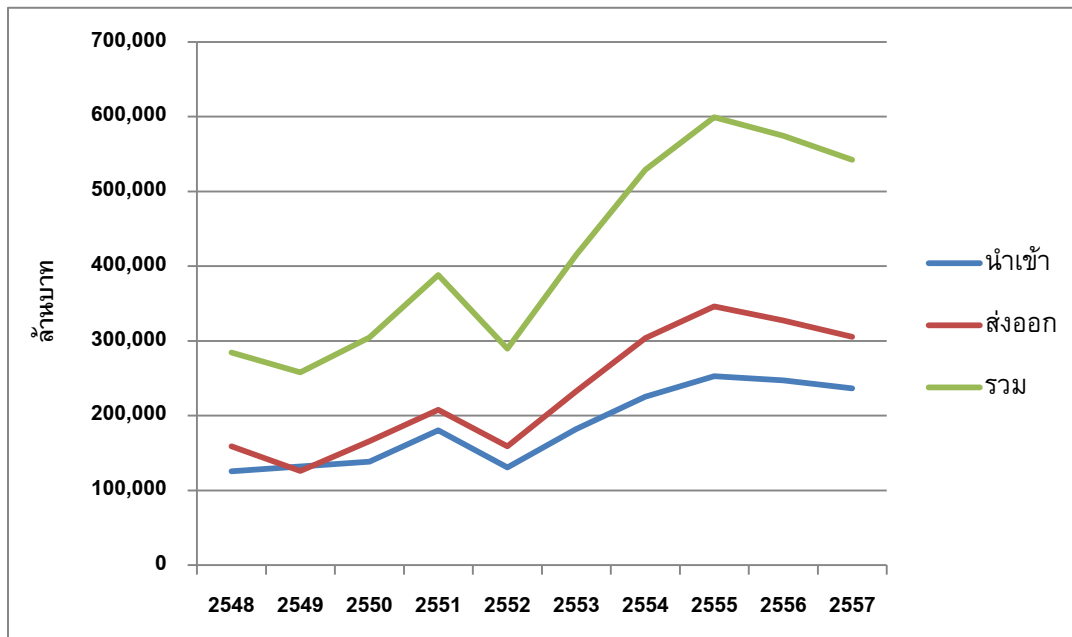
2) เฉพาะพื้นที่ที่เป็นแผ่นดิน

3) ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP Official Exchange Rate) ประมาณการ ณ พ.ศ. 2557

ที่มา: Central Intelligence Agency. [Library/Publication/The World Factbook/East & Southeast Asia](https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/th.html).

[Online]. Available from: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/th.html> [29 October, 2015].

การศึกษาโครงการค้าและคมนาคมเชื่อมโยงภาคใต้ตอนล่างของไทยกับเกาะสุมาตราของอินโดนีเซียเพื่อพัฒนาการค้าและการท่องเที่ยว : บทที่ 1

รูปที่ 1.1 แผนภูมิแสดงมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยและประเทศอินโดนีเซีย พ.ศ.2548–2557
ที่มา: ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. สถิติการค้าของไทยรายปี และค้นหาสิน/กลุ่มประเทศ. [สายตรง]. แหล่งที่มา : <http://www2.ops3.moc.go.th/> [29 ตุลาคม 2558].

เนื่องจากประเทศอินโดนีเซียมีลักษณะภูมิประเทศเป็นหมู่เกาะ ประกอบด้วยเกาะต่าง ๆ ถึง 17,508 เกาะ โดยเป็นเกาะที่มีคนอาศัยอยู่ประมาณ 6,000 เกาะ เกาะที่สำคัญมีอยู่ 5 เกาะ ได้แก่ กาลิมันตันหรือบอร์เนียว สุมาตรา อีเรียลจายา สุลาเวสี และชวา¹ ดังนั้นการเชื่อมโยงทั้งภายในประเทศและกับประเทศต่าง ๆ จึงต้องอาศัยทางทะเลเป็นหลัก การนำเข้า-ส่งออกระหว่างประเทศไทยและอินโดนีเซียส่วนใหญ่ขนส่งผ่านเส้นทางที่เชื่อมต่อท่าเรือหลักในตอนบนของประเทศไทยและท่าเรือหลักบนเกาะชวาของอินโดนีเซีย สำหรับภาคใต้ซึ่งมีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ใกล้กับประเทศอินโดนีเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาะสุมาตรา ซึ่งเป็นเกาะที่มีพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 รองจากกาลิมันตัน โดยมีพื้นที่ถึง 467,623 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 47.69 ล้านคน และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ อีกทั้งมีระยะทางห่างจากจังหวัดสตูลเพียง 400–500 กิโลเมตร โครงการที่เชื่อมโยงพื้นที่ทั้งสองยังได้รับการพัฒนาน้อยมาก

แม้ว่าภาคใต้ของประเทศไทยและเกาะสุมาตราเป็นพื้นที่ในกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่ายอินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย (Indonesia–Malaysia–Thailand Growth Triangle: IMT–GT) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่ออำนวยความสะดวกด้านโครงสร้างพื้นฐาน และการ

¹ Kadin Business Support Desk, Indonesia Chamber of Commerce and Industry. Province of Indonesia. [Online]. Available from: <http://www.bsd-kadin.org/province> [29 October, 2015].

ปรับปรุงกฎระเบียบเพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจของทั้งสามประเทศ ในการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมที่ผ่านมาประสบความสำเร็จในส่วนที่เชื่อมต่อประเทศไทยและมาเลเซีย ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นโครงข่ายคมนาคมทางบก สำหรับการเชื่อมต่อไปยังเกาะสุมาตรา ซึ่งต้องอาศัยการเส้นทางทะเลเป็นหลักยังไม่มีการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม ดังนั้นหากมีการพัฒนาโครงข่ายการเชื่อมโยงทางทะเลที่มีประสิทธิภาพ ย่อมจะช่วยให้ปริมาณการค้า การขนส่ง และการท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น และนำมาซึ่งโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ดังกล่าวกับภาคใต้ของไทยซึ่งประชาชนมีความใกล้ชิดกันด้านศาสนาและวัฒนธรรม

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการเชื่อมโยงโครงข่ายคมนาคมการค้า การขนส่ง และการท่องเที่ยวระหว่างภาคใต้ของไทยและกับเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาโครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงภาคใต้ของไทยและกับเกาะสุมาตราของอินโดนีเซีย และการใช้ประโยชน์การเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจอย่างเป็นรูปธรรม และมีประสิทธิภาพ

1.2 ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากลักษณะทางภูมิศาสตร์ของสุมาตราเป็นเกาะ ไม่ติดกับแหลมมลายู ในการเชื่อมต่อกับภาคใต้ของประเทศไทยจึงต้องอาศัยการขนส่งทางทะเลเป็นหลัก ในกรณีของการขนส่งผู้โดยสารสามารถเชื่อมต่อด้วยการขนส่งทางอากาศอีกทางหนึ่ง การศึกษานี้จึงทำการศึกษาโครงข่ายคมนาคมทางทะเลและทางอากาศที่เชื่อมต่อภาคใต้ตอนล่างของไทยกับสุมาตรา รวมถึงโครงข่ายการขนส่งทางบก ได้แก่ ทางถนน และทางรถไฟ ซึ่งเชื่อมต่อพื้นที่แนวหลัง (Hinterland) ซึ่งทำการขนส่งสินค้า/ผู้โดยสารผ่านท่าเรือหรือท่าอากาศยานทั้งในภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยและประเทศมาเลเซียไปยังเกาะสุมาตรา รายละเอียดของพื้นที่ทำการศึกษามีดังนี้

- ประเทศไทย ประกอบด้วย 3 จังหวัดในภาคใต้ตอนล่าง ได้แก่
 - จังหวัดตรัง จังหวัดสตูล ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในชายฝั่งทะเลอันดามันและช่องแคบมะละกาดอนบนจึงมีระยะทางทางทะเลใกล้กับเกาะสุมาตรามากที่สุด
 - จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นที่ตั้งของด่านพรมแดนที่ทำการขนส่งสินค้าจากภาคใต้ตอนล่างของไทยไปยังท่าเรือปีนังเพื่อขนส่งต่อไปยังปลายทางในประเทศต่าง ๆ
- ประเทศอินโดนีเซีย ได้แก่ จังหวัดสุมาตราเหนือ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมดาน เมืองที่ใหญ่ที่สุดในเกาะสุมาตรา
- ประเทศมาเลเซีย ได้แก่ รัฐปีนัง ซึ่งเป็นจุดเชื่อมต่อทางทะเลและทางอากาศที่สำคัญระหว่างภาคใต้ตอนล่างของไทยกับเกาะสุมาตรา

1.3 วรรณกรรมปริทัศน์

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าได้มีการกำหนดแผนในการพัฒนาภายใต้กรอบความร่วมมือกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย เพื่อเชื่อมโยงกับประเทศอินโดนีเซียและเกาะสุมาตราดังนี้

IMT-GT and ADB (2007) ได้จัดทำแนวยุทธศาสตร์การพัฒนาตามกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ซึ่งประกอบ 5 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การอำนวยความสะดวกและสนับสนุนการลงทุน 2) การพัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรมการเกษตร และการท่องเที่ยว 3) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงในพื้นที่ 4) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการจัดการสิ่งแวดล้อม 5) การเสริมสร้างการจัดการด้านสถาบันเพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน

IMT-GT (n.d.) เนื่องจากการดำเนินงานตามแนวยุทธศาสตร์ยังไม่สามารถบรรลุผลที่เป็นรูปธรรม จึงได้จัดทำพิมพ์เขียวการพัฒนาตามกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย ปี 2012-2016 ซึ่งประกอบด้วยการพัฒนา 6 ด้าน ได้แก่ การขนส่งและพลังงาน การค้าการลงทุน การเกษตร ผลิตภัณฑ์ฮาลาล การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) ได้กำหนดแผนงานการพัฒนาภายหลังจากการประชุม Summit ครั้งที่ 6 ด้านการคมนาคมขนส่งสนับสนุนการพัฒนาตามการศึกษาของ ADB, ERIA และ JICA ส่งเสริมการค้าการลงทุนโดยการผลักดันให้มีการพัฒนาฐานข้อมูลร่วมกัน รวมถึงการพัฒนาการเกษตร การท่องเที่ยว การจัดตั้งศูนย์ประสานความร่วมมืออนุภาค IMT-GT (CIMT) และการสนับสนุนบทบาทของ Partnership ใน IMT-GT

1.4 กรอบการศึกษา

การศึกษานี้มุ่งเน้นที่การศึกษาโครงการการค้าและการขนส่งระหว่างภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทยและเกาะสุมาตราของประเทศอินโดนีเซีย โดยข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลทุติยภูมิด้านเศรษฐกิจ การค้า การขนส่ง การท่องเที่ยว รวมถึงนโยบายภาครัฐที่มีต่อการพัฒนาโครงข่ายเพื่อเชื่อมโยงพื้นที่ที่ทำการศึกษ สำหรับการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ การค้า การขนส่ง การท่องเที่ยว และนโยบายภาครัฐ 2) โครงข่ายห่วงโซ่อุปทานประกอบด้วย อุตสาหกรรมการผลิต และอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ผลจากการวิเคราะห์จะนำมาสรุปและจัดทำเป็นข้อเสนอแนะแนวทางในการสนับสนุนให้โครงข่ายคมนาคมที่เชื่อมโยงพื้นที่ของทั้งสองประเทศให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น